

(א) [לעיל ע"ג, (ב) ע"ג] (א) [לעיל ע"ג, (ב) ע"ג] (א) [לעיל ע"ג, (ב) ע"ג]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי ע"ג וכו' וטעם וישר אותה: (ב) ד"ה אבנא וכו' תחת משאה אבל בנקעה: (ג) רש"י ד"ה הוחמה וכו' אלף אומרים אל היה יסול: (ד) ד"ה ר' יוסף וכו' תחת מלאכה פטור מ"מ כיון: (ה) מא"ד דה"ה כל שני:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אפילו וכו' גירסת הרמב"ם איננה כמשנת הר"ם הלוי ח"ת ס"ח:

הגהות הגר"א

[א] גמ' פשוט ס"ו. י"ב גירסת הרמב"ם איננה כמשנת הר"ם ח"ת ח"ת וקא ע"ג כו':

מוסר רש"י

אורידא דר"ה. י"ב וע"ג

השובר את האומנין פרק ששי בבא מציעא

ע"ה

עין משפט
נר מצוה

לו א ב מ"י פ"ח מהל' מריה הלכה ה וע"י כמ"מ סג ע"ג פ"ג טו"ע ח"ת ס"י ק"ק ע"ג י"ג ע"ג פ"ד: לו ג ד מ"י פ"ט מהל' שמיות הלכה ד סג ע"ג פ"ט טו"ע ח"ת ס"י ע"ג פ"ט טו"ע ח"ת ס"י: לח ה מ"י פ"ד הלכה טו"ע ח"ת ס"י ע"ג פ"ט טו"ע ח"ת ס"י: לז ו מ"י פ"ט טו"ע ח"ת ס"י ע"ג פ"ט טו"ע ח"ת ס"י: מ ז מ"י פ"ה הלכה טו"ע ח"ת ס"י ע"ג פ"ט טו"ע ח"ת ס"י: מ"ח ט"ז ע"ג פ"ט טו"ע ח"ת ס"י ע"ג פ"ט טו"ע ח"ת ס"י:

מפני רעסה. דאן קהדי דכלאו אונסא דחויי נמי הוה מזנין לה והאי דעיל ונפיק אזוי ממחר הוא לגבות שלא יחזור לוקח: כע"ל לזכור במאה. היה צריך למאה וזו ור"ה למכור שדה קטנה במאה וזו ולא מלא לה לוקחין ומכר גדולה במתים: וקא עיל ונפיק אזוי.

וה עיכס: לא קני. דאן קהדי דעל כורחו מכר (א) המומר ויכול לומר לכך הייתי מחזר אחר המעות לקנות שדה קטנה תחתיה: ולא אשכח. לא מלא לה לוקחין מיד: ואילו היה עורה. עובא למזור אחר הלוקחין: הוה משכח. לוקחיה שדה קטנה: ולא ערה. הוה קשה לה הטורח ומכר הגדולה במתים: ועיל ונפיק אזוי מאי כמור שדהו מפני רעסה דמי. כיון דמשום טירחא דלהדורי אחר לוקח הוקלה עליו למכור אותה בלא דוחק מעות שמע מינה לא חביבה היתה עליו: עד כדי שכרן. אם עשו אללו קצת המלאכה ולא קיבלו כלום שוכר עליהן כל מה שהוא חייב להן יוסף לאחרים ויגמרו: שכלם חביבה לידו.

אם יש נידו משלגן הרבה כדרך האומנים המקבלים לביתן מלאכה מביאים כלי אומנות עליהם בעל הבית: מתנ"י בנקעה והולכה כהר. בראש ההר ואע"פ שדקדק חלק וישר חייב. בגמ' מפרש מאי שנא רישא הכא דלא מפליג בין הוחלקה להוחמה ובכופא מפליג להולכה כהר והולכה בנקעה: ואם החליקה פטור. שבהר היא ראויה להחליק יותר שראש ההר חד ומשופע ללדקין: ואם הוחמה חייב. שהנקעה מעלה הכל לפי שההרים סביבה ואין איר שולט בה: אם תחת המעלה הוחמה. בעלותה מרגל ההר לראשו: חייב. שהמעלה גרמה לה והוא שניה להולכה כהר: והכריקה. בגמרא (א) מפרש: או

שנעשית אנגריא. שנטולה לעבודת המלך: אומר לו. משכיר לשוכר: הרי שך לפניך. טלנה כמו שהיא סמויה ותלך שאף מולך גרם כמו מולי וטח (א) ואשר אותה בדרכים. ובגי אנגריא נמי המתן עד שמשבו שאף מולך גרם ונפסיד שנינו: מהו או נשברה. שמפסיד כל שכרו: חייב. המשכיר למכור העור והגבילה לכלבים ולהוסיף מעות ולהעמיד לו חמור או ישכור לו אחר בדמי גבילה שהרי חמור זה שיעזב לו או יחזור לו שכרו: גמ' דא מפליג. בין הוחלקה להוחמה: שמהם מחמת אורי. לא הוחלקה ולא הוחמה ומתה מעלתה הואיל ושינה יכול לומר לו לא מתה זו אלף מחמת אורי לא היתה לימודה ליגדל בארץ הר וקשה לה או לא היתה לימודה בארץ בקעה וקשה לה: אבנא. עייפות ויגיעה ממשאה. הולכה כהר יכול לומר לו עייפות המעלה שעלתה לראש ההר הועיל לה ממחילה על כן עייפה לה לאחר זמן כשהלכה בדרך החלקה ויגיעה תחת משאה ומתה. ואם שינה להולכה בנקעה אע"פ שלא ראויה אותה מועת ולא היום חס מאד לומר הוחמה י"ל אם הלכה כהר היה הארץ שולט שם ונתן בה כח ולא היגע תחת משאה (ב) בנקעה לא שלט בה ארץ והיא היתה חסירה כח ויגיעה לה:

לעטמיה דלמר בפרק המפקיד (לעיל דף לו: ושם) לא מיעביא כו' אלף אפילו למ"ד פטור הכא חייב דהכלל דאגמא קטלה משמע דלמ"ד חייב א"ש בלאו האי טעמא אע"פ שהאונס היה נאכר בכל ענין ויש לדחות דאיימו דלמ"ד חייב נמי סמך אהאי טעמא דקאמר בסוף דהכלל דאגמא קטלה דאם לא כן תקשי ליה ממתניתין דהכלל דקאמר הוחמה כהר פטור ומיהו למה שפירש בבסוף דהכלל לא חשיב מחילתה בפשיעה א"ש: ואם הוחמה מחמת המעלה חייב. וא"ת והיכי ידעינן דרישא דקתני דהר פטור דשלא מחמת המעלה הוחמה וי"ל דראינן שלא הוחמה בעלייתה שעלתה בלא עורח והלכה אחר כן הרבה ולא היתה מועיה ונתר הכי הוחמה וא"כ שלא מחמת מעלה היה ופטור: בגון שמתה מחמת אורי. פי' שידוע שאותו יום היה ארץ משונה כהרים יותר מבנקעה או איפכא משלג או ממטר והוי מחילתו וסופו בפשיעה ולהכי נקט להולכה כהר והולכה בנקעה ולא נקט להולכה כהר זה והולכה כהר אחר משום רגילות להשתנות אורי אלף מהירים לבקעות אבל מהר להר ומבקעה לבקעה אין דרך אורי להשתנות: רב"י יוסי בר חנינא אמר שמתה מחמת אובצנא. שנתייגעה מחמת מלאכה ואף על גב דמתה מחמת מלאכה (ז) מ"מ כיון ששינה חייב שאם היה לו להולכה כהר אפשר שאם היה מוליכה שם לא היתה מתייגעת מחמת אורי והרוח ששולט שם או אם היה לו להולכה בנקעה לא היתה מתייגעת שם לפי שאין טורח שם כמו כהר ולהכי חייב אפילו למ"ד מחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אך על רבה דאמר בגון שהביאה מחס קשה לריב"ס אמאי נקט לדידיה הר ובקעה דה"י מ"מ למינקט בקעה ובקעה אם ידוע שנמלא מחס היום בנקעה ששינה להולכה שם דלא שייך האי קלקול להשתנות מהר לבקעה טפי מבקעה לבקעה ואר"י דרבה לעטמיה דאית ליה מחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כדמשמע בס"פ השוכר את הפועלים (לקמן ד' ז: ושם) מדפריך ליה אצ"י אמאי פטור מחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא והשתא א"ש דלהכי נקט הר ובקעה משום דהשתא הוי מחילתו בפשיעה לענין הוחמה והוחלקה אבל אם שינה מבקעה לבקעה היה פטור דליכא מחילתו בפשיעה וצריש הכונס (צ"ק ד' נו: ושם) דפריך ארבה דלמר והוא שחמרה הניחא למאן דלמר מחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלף חייב מאי חייב למימר הוי מני למיפקר דרבה דארבה דאית ליה הכא חייב אי גרם בתריווייהו רבה והשתא כל אלו אמוראים שחזין לתרץ סוגריים כרנא דלמר מלאך המות מ"ל הכא כו' דלאצ"י דלמר הכלל דאגמא קטלה מ"ל חייב אפילו מתה דכרעה דלמר ההוא אירא שהולכה שם קטלה אע"פ שאין ידוע שיהא אותו ארץ רע כלל יותר מארץ אחר דלאו דוקא נקט הכלל דאגמא (ס) ה"ה כל שינוי ארץ כדמוכח בשמעתין דהתם הוא דנקט כסיפא הוחלקה כהר והוחמה בנקעה חייב ה"ה מתה דכרעה כיון דהוי מחילתו בפשיעה אלף משום דפטור דהר תני הוחמה אשמועינן אף על גב דחיימוס הוי כהר טעמא לפטור בנקעה לא מיפטר כהר אלף אררבה הוי טעמא לחיובא וא"ת והא שמעינן ליה מרישא דאפילו מתה דכרעה חייב משום דהוי מחילתו בפשיעה לענין הוחלקה כהר ויחיימוס בנקעה כ"ש כשמתה ע"י החלקה דהר ויחיימוס דנקעה דמחייב וי"ל דאי לאו אשמועינן כסיפא לא הוה ידעינן אמאי חשיב לה ברישא מחילתה בפשיעה לחיובא אפילו כדכרעה וא"ת ולרנא וכל האמוראים דהכלל דפטרי כמתה דכרעה אמאי תני כסיפא הוחמה כהר והוחלקה בנקעה פטור

בגון שכחת הביאה לידו. וא"ת א"כ פשיעה וי"ל דה"ה אסמכתא היא ולא קני א"כ דפועל לא נותן לו אלף לשכור כשיהי ולא מן הכלל: אפילו זו י" מירין כו'. וה"ה אפילו זו שהלך בה קצרה יותר אלף א"ש לא להאריך: הוחמה בהר פטור. וא"ת למ"ד

לעיל (דף ק"ג). מחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב אמאי פטור הא מחילתו בפשיעה היה לענין הוחלקה וי"ל דלא מחייב אלף באונס שיש לתלות שאם לא היה משנה אפשר שלא היה בא האונס כי היא דלרפא דלורבני דלונס כה מחמת הפשיעה שאם היה מנניעם תחת החלקה כדשמואל לא היו נגנבים אבל הכא כי הוחמה כהר כ"ש דאם לא שינה והיה הולך בנקעה דהוה הוחמה והכי אמר רבא כד בהמפקיד (לעיל דף לו: ג) גבי פשע בה וילאכה לגאם אפילו למ"ד חייב הכא פטור דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם וא"ת שיליה הפועלים (לקמן דף ז: ושם ד"ה א) גבי הנית עדרו וצא לעיר וצא ארי ודרס פטור ומוקי לה רבה דעל עידינא דלא עיילי אינשי ופריך אצ"י מחילתו בפשיעה לענין גנבי וסופו באונס הוא לענין ארי והתם אפילו לא פשע הוא ולא בא לעיר היה נאכרע האונס ומאי פריך וי"ל דשמה אם היה שם היה מוליך למרעה אחר קודם שיאת ארי כי כן דרך הרועים לרעות מתי היום בשדה זו וחיי היום בשדה אחר או שמה אם היה שם הארי היה ירא לנא שם או היה מקיים ציה גם את הארי וא"ת הדוב הכה ענדך ובלאו הכי לריך לפרש הפשע התם כך דקאמר אין אומרים אילו היה שם היה מניל אלף (א) אומרים אם היה יכול להזיל חייב ואם לאו פטור ואי אפשר לפרש בע"א ורז אלפס פירש התם דאצ"י

מפני רעתה: (א) פשיטא בעי לזכורי במאה ולא אשכח וזבין במאתים וקא עיל ונפיק אזוי לא קני אלא אי בעי לזכורי במאה ולא אשכח ואי טרח הוה משכח ולא טרח וזבין במאתים וקא עיל ונפיק אזוי מאי כמוכר שדהו מפני רעתה דמי או לא יתיקו: שכר את החמור ואת הקדר וכו' שוכר עליהן או משען: עד כמה שוכר עליהן אמר רב נחמן: יעד כדי שכרן איתביה רבא לרב נחמן (ב) עד ארבעים וחמשים וזו אמר ליה כי תניא הויא ישבאתה הבילה לידו: מתנ"י השוכר את החמור

להולכה כהר והולכה בבקעה בבקע' והולכה כהר אפילו זו עשר מילין וזו עשר מילין ומתה חייב השוכר את החמור להולכה כהר והולכה בבקעה אם החליקה פטור ואם הוחמה חייב להולכה בבקעה והולכה כהר אם החליקה חייב ואם הוחמה פטור אם מחמת המעלה חייב השוכר את החמור והבריקה או שנעשית אנגריא אומר לו הרי שלך לפניך מתה או נשברה חייב להעמיד (ל"ג חמור: גמ' מ"ש רישא דלא קא מפליג ומאי שנא סיפא דקא מפליג אמרי דבי ר' ינאי רישא שמתה מחמת אור דאמרינן י"א אורא דהר קטלה ואמרינן אורא דבקעה קטלה ר' יוסי בר חנינא אמר בגון שמתה מחמת אובצנא רבה אמר בגון שהבישה נחש רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הא מני ר"מ היא דאמר כל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא

לעטמיה דלמר בפרק המפקיד (לעיל דף לו: ושם) לא מיעביא כו' אלף אפילו למ"ד פטור הכא חייב דהכלל דאגמא קטלה משמע דלמ"ד חייב א"ש בלאו האי טעמא אע"פ שהאונס היה נאכר בכל ענין ויש לדחות דאיימו דלמ"ד חייב נמי סמך אהאי טעמא דקאמר בסוף דהכלל דאגמא קטלה דאם לא כן תקשי ליה ממתניתין דהכלל דקאמר הוחמה כהר פטור ומיהו למה שפירש בבסוף דהכלל לא חשיב מחילתה בפשיעה א"ש: ואם הוחמה מחמת המעלה חייב. וא"ת והיכי ידעינן דרישא דקתני דהר פטור דשלא מחמת המעלה הוחמה וי"ל דראינן שלא הוחמה בעלייתה שעלתה בלא עורח והלכה אחר כן הרבה ולא היתה מועיה ונתר הכי הוחמה וא"כ שלא מחמת מעלה היה ופטור: בגון שמתה מחמת אורי. פי' שידוע שאותו יום היה ארץ משונה כהרים יותר מבנקעה או איפכא משלג או ממטר והוי מחילתו וסופו בפשיעה ולהכי נקט להולכה כהר והולכה בנקעה ולא נקט להולכה כהר זה והולכה כהר אחר משום רגילות להשתנות אורי אלף מהירים לבקעות אבל מהר להר ומבקעה לבקעה אין דרך אורי להשתנות: רב"י יוסי בר חנינא אמר שמתה מחמת אובצנא. שנתייגעה מחמת מלאכה ואף על גב דמתה מחמת מלאכה (ז) מ"מ כיון ששינה חייב שאם היה לו להולכה כהר אפשר שאם היה מוליכה שם לא היתה מתייגעת מחמת אורי והרוח ששולט שם או אם היה לו להולכה בנקעה לא היתה מתייגעת שם לפי שאין טורח שם כמו כהר ולהכי חייב אפילו למ"ד מחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אך על רבה דאמר בגון שהביאה מחס קשה לריב"ס אמאי נקט לדידיה הר ובקעה דה"י מ"מ למינקט בקעה ובקעה אם ידוע שנמלא מחס היום בנקעה ששינה להולכה שם דלא שייך האי קלקול להשתנות מהר לבקעה טפי מבקעה לבקעה ואר"י דרבה לעטמיה דאית ליה מחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כדמשמע בס"פ השוכר את הפועלים (לקמן ד' ז: ושם) מדפריך ליה אצ"י אמאי פטור מחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא והשתא א"ש דלהכי נקט הר ובקעה משום דהשתא הוי מחילתו בפשיעה לענין הוחמה והוחלקה אבל אם שינה מבקעה לבקעה היה פטור דליכא מחילתו בפשיעה וצריש הכונס (צ"ק ד' נו: ושם) דפריך ארבה דלמר והוא שחמרה הניחא למאן דלמר מחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלף חייב מאי חייב למימר הוי מני למיפקר דרבה דארבה דאית ליה הכא חייב אי גרם בתריווייהו רבה והשתא כל אלו אמוראים שחזין לתרץ סוגריים כרנא דלמר מלאך המות מ"ל הכא כו' דלאצ"י דלמר הכלל דאגמא קטלה מ"ל חייב אפילו מתה דכרעה דלמר ההוא אירא שהולכה שם קטלה אע"פ שאין ידוע שיהא אותו ארץ רע כלל יותר מארץ אחר דלאו דוקא נקט הכלל דאגמא (ס) ה"ה כל שינוי ארץ כדמוכח בשמעתין דהתם הוא דנקט כסיפא הוחלקה כהר והוחמה בנקעה חייב ה"ה מתה דכרעה כיון דהוי מחילתו בפשיעה אלף משום דפטור דהר תני הוחמה אשמועינן אף על גב דחיימוס הוי כהר טעמא לפטור בנקעה לא מיפטר כהר אלף אררבה הוי טעמא לחיובא וא"ת והא שמעינן ליה מרישא דאפילו מתה דכרעה חייב משום דהוי מחילתו בפשיעה לענין הוחלקה כהר ויחיימוס בנקעה כ"ש כשמתה ע"י החלקה דהר ויחיימוס דנקעה דמחייב וי"ל דאי לאו אשמועינן כסיפא לא הוה ידעינן אמאי חשיב לה ברישא מחילתה בפשיעה לחיובא אפילו כדכרעה וא"ת ולרנא וכל האמוראים דהכלל דפטרי כמתה דכרעה אמאי תני כסיפא הוחמה כהר והוחלקה בנקעה פטור